

به همین سادگی و هولناکی!

احمد زیدآبادی

در کنار سرعت خارق‌العاده تکنولوژی و تاثیر آن بر ذهن و زندگی انسان‌ها، حیات سیاسی و اجتماعی نوع بشر نیز به‌طور بی‌سابقه‌ای ناآرام و متغیر و سریع شده است. درک و فهم این تغییر و درونی‌کردن اثرات و عواقب آن، برای افکار عمومی هر یک از جوامع ضروری است، زیرا در شرایط کنونی جهان، واکنش افکار عمومی نسبت به حوادث و تحولات، بر روند آنها تاثیر می‌گذارد. اگر تحولات توسط افکار عمومی بد فهمیده شوند، اوضاع از کنترل خارج می‌شود و وضعیتی از هرج و مرج فکری و رفتاری به دنبال می‌آورد. در مقابل، اگر تغییرات اجتماعی و سیاسی درست فهم شوند، امکان هدایت رویدادها در جهت صحیح یا دست‌کم پیشگیری از موج تخریب و ویرانگری آنها فراهم می‌شود. از این‌رو، مراجع اطلاع‌رسانی در جوامع، از اهمیت حیاتی برخوردارند. این مراجع عمدتاً رسانه‌ها هستند. در واقع رسانه‌ها افکار عمومی را می‌سازند و با نوع اطلاع‌رسانی خود مسیر آن را به سمت و سوی خاصی هدایت می‌کنند. تا همین دو دهه پیش، رسانه‌های داخلی در یک کشور، به یکی - دو شبکه رادیویی و تلویزیونی و چند روزنامه یا مجله کاغذی محدود بود. در سطح بین‌المللی نیز چند خبرگزاری مهم، رویدادهای جهانی را تحت پوشش قرار می‌دادند که در رسانه‌های داخلی هر کشور به عنوان منبعی معتبر مورد استفاده قرار می‌گرفتند. بنابراین، مجموع خبرهای داخلی و خارجی، محدود و قابل پیگیری روزانه از طرف علاقه‌مندان به این موضوع بود. علاقه‌مندان هم به نوبه خود انگشت‌شمار بودند. آنها معمولاً از رویدادهای داخلی و خارجی اطلاعات واحدی داشتند چون از منابع مشترکی استفاده می‌کردند. به همین جهت، تفاهم بین آنها امری چندان دشوار نبود. اختلاف بین آنان معمولاً بر سر نوع تحلیل رویدادها بود و بر سر صحت و سقم داده‌ها نزاعی در نمی‌گرفت. امروزه اما به دلیل انقلاب تکنولوژیکی در حوزه ارتباطی، انفجاری که می‌توان آن را به بیگ‌بنگ تشبیه کرد، در عالم اطلاع‌رسانی رخ داده است. میلیون‌ها شبکه تلویزیونی در کنار میلیاردها سایت اینترنتی و دنیای نامحدود مجازی، هر کدام روزانه رویدادهای جهانی را پوشش می‌دهند، بی‌آنکه بسیاری از آنها در قید و بند صحت و سقم داده‌های مورد نظر خود باشند. حتی از این هم بدتر، بسیاری از این رسانه‌ها برای تامین منافع خاص، اقدام به جعل و تحریف خبرها

میکنند و اطلاعات نادرست را به عمد، به خورد مخاطبان خود می‌دهند. این ماجرا بلبشوی خبری فاجعه‌آمیزی در سطح جهان پدید آورده و به طوری که به نظر می‌رسد در حال خارج شدن از کنترل بشر است! امروزه خبرهای بی‌اساس و پایه، ذهن بسیاری از مخاطبان بیگناه را انباشت و آنها را ناخواسته به سمت‌وسوی غلط هدایت می‌کند. در کنار این، منابع خبری مخاطبان به شدت پراکنده شده است به طوری که آنها اطلاعات مشترکی از يك واقعه پیدا نمی‌کنند و به همین علت به ندرت تفاهمی بین آنها صورت می‌گیرد. با شروع هر بحث و گفت‌وگویی بین دو نفر، نزاع نه بر سر تحلیل بلکه بر سر نوع داده‌های مورد استناد آنها آغاز می‌شود و اغلب نیز به خشم و اعصاب خردی می‌انجامد.

این وضع یعنی از هم گسستن شیرازه‌های وحدت و تفاهم جوامع که بدبختانه دست‌کم گرفته می‌شود.

آیا این وضعیت قابل پیشگیری است؟ یا اینکه انسان‌ها محکوم به غرق شدن در باتلاق خبرهای نادرست و در نتیجه فهم غلط از وقایع و جنگ و جدال بی‌حاصل و دایمی با هم هستند؟

برخی دولت‌ها، محدود کردن رسانه‌ها به خصوص در دنیای مجازی را راه‌حل این بحران تصور می‌کنند، اما این نه فقط راه‌حل نیست بلکه هر نوع محدودیت، از قضا به گسترش شایعات و پذیرش سریع‌تر آنها از سوی مخاطبان منجر می‌شود.

شاید راه‌حل، بازگشتی انقلاب‌گونه به تاسیس و تقویت رسانه حرفه‌ای باشد؛ رسانه‌ای که رویدادها را بدون حب و بغض و از روی بی‌طرفی پوشش دهد و در تحلیل آنها جانب انصاف را فرو نگذارد. در این روزگار، برخی با تکیه بر دانش هرمونوتیک و تاویل‌گرایی هر نوع ادعای بی‌طرفی را مورد مناقشه و طعن قرار می‌دهند و آن را رد می‌کنند. به چالش کشیدن امکان بی‌طرفی در جمع‌آوری و نشر داده‌ها در حقیقت اعلان جنگ با عقل سلیم است که از آن جز هرج و مرج و جنگ دایمی بر نمی‌خیزد.

به نظر من، بی‌طرفی در ارائه داده‌ها هم امکان‌پذیر و هم نجات‌بخش است گرچه فضای آلوده سیاسی به خصوص در جامعه ما آن را به مرز نیستی کشانده است. اما برای نجات خود و جامعه، باید بزدلی را کنار نهاد و با شجاعت اصل بی‌طرفی در خبررسانی را رعایت کرد و در صورت لزوم هزینه‌اش را هم پرداخت.

اگر اهل رسانه بر حرفه‌ای شدن حرفه خود اصرار ورزند، به تدریج بنگاه‌هایی از خبررسانی مورد اعتماد شکل می‌گیرد که رسانه‌های غیرحرفه‌ای و مخرب و تولیدکننده جهل و گمراهی را به حاشیه می‌رانند. این نیاز مبرم امروز جامعه ماست و گرنه اسباب هلاکت خود را به دست خودمان فراهم می‌کنیم به همین آسانی و هولناکی!

منبع: روزنامه اعتماد 23 شهریور 1400 خورشیدی